

ОСВІТНЯ (СТУДЕНТСЬКА) МІГРАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

Н.О. Мазур

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне (Україна),
n.o.mazur@nuwm.edu.ua

Україна переживає складний етап розвитку. Це характерно для різних аспектів життя суспільства й найбільш наочно представлено взаємозалежністю між факторами, які спонукають людей до зовнішньої міграції, та ситуацією на національному ринку праці. За межі держави за різними оцінками щорічно виїжджає від 3 до 7 млн. осіб. Переважну частку емігрантів з України складає молодь. Основна увага зосереджена на дослідженнях тенденцій трудової міграції, проте в процесі глобалізації стає актуальною міжнародна освітня міграція як одна з основних потенційних загроз на загальнодержавному рівні.

Найбільш загальне трактування трудової міграції зафіксовано в офіційному глосарії МОМ: «міжнародна трудова міграція – це переміщення осіб з однієї країни в іншу з метою працевлаштування» [1]. Освітню міграцію переважно трактують як тимчасове переселення з метою отримання освіти та підвищення кваліфікації за межами адміністративно-територіальної одиниці постійного проживання [2]. На особливу увагу заслуговує дослідження такого елемента освітньої міграції, як студентська міграція, яку окремі українські науковці визначають як «свідоме тимчасове переміщення осіб за межі країни свого громадянства з метою отримання знань та здобуття ступеня вищої освіти» [3].

Характерними рисами освітньої міграції є її добровільний, масовий, соціокультурний та короткостроковий характер, чітко визначені строки перебування за кордоном (період здобуття освіти), вікові обмеження та мета виїзду за кордон: отримання професійної освіти, проходження стажувань та практик, проведення наукових досліджень [4]. Тобто, за своєю сутністю освітня міграція передбачає тимчасове перебування на території розташування закладу освіти з подальшим поверненням мігранта до колишнього місця проживання.

Водночас, молоді люди, які здобувають освіту в у закладах освіти інших країн у багатьох випадках є потенційними трудовими мігрантами, тобто освітня міграція все частіше переходить у форму трудової міграції. В країні перебування (навчання) залишається у середньому від 15% до 30% освітніх мігрантів, і ця цифра щорічно зростає [4].

Характерну ознаку масовості освітня міграція в Україні здобула починаючи з 2000 року та має тенденцію до щорічного збільшення кількості українських студентів, які виїжджають за кордон для здобуття освіти та подальшого працевлаштування. За даними Інституту статистики ЮНЕСКО у 2016 році кількість української молоді, що вирішила здобувати вищу освіту за кордоном, зросла

майже у шість разів порівняно з 2000 роком та становила 54144 особи [4]. За останні 15 років середній щорічний приріст відтоку вітчизняних абітурієнтів за кордон становить 15,5%.

Нині Україна є переважно постачальником освітніх мігрантів в інші країни, що зумовлено зростанням доступності освіти за кордоном, розширенням міжнародної співпраці українських закладів вищої освіти й поглибленням економічних зв'язків з країнами ЄС.

Найбільша кількість українських студентів зосереджена у закладах освіти Польщі, на другому місці – Німеччина [5].

З метою дослідження специфіки міграційних намірів та сподівань студентської молоді Національного університету водного господарства та природокористування (НУВГП), який є найбільшим закладом вищої освіти у м.Рівне, нами розроблено анкету у вигляді google-форми, що містить питання про характер міграційних настроїв респондентів. Опитуванням охоплено представників усіх курсів спеціальностей різного спрямування.

Результати анкетування засвідчили, що значна частка респондентів знаходиться перед альтернативою: 68,5% не впевнені, чи виїжджати за кордон, чи жити далі на батьківщині. 17% опитаних вирішили, що вони залишаться в Україні, а 13,3% студентів однозначно зорієнтовані на виїзд за межі держави. В загальному частка молоді, потенційно зорієнтованої на еміграцію, рівна тій, що має намір залишатися жити і працювати в Україні (рис.).

Де Ви бачите своє майбутнє?

165 відповідей

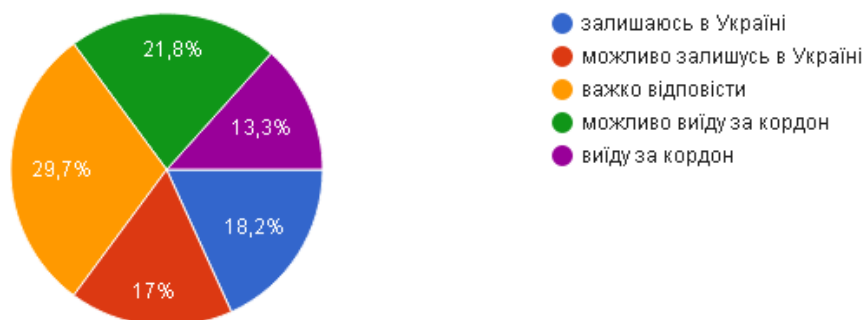

Рисунок – Настрої студентів НУВГП щодо майбутнього місця проживання (фрагмент результатів опитування через google-форму)

За результатами анкетування 64,2% студентів бажають виїхати за межі нашої країни, проте більшість з них не мають нині такої можливості, що зумовлено переважно фінансовими причинами та впливом сім'ї й родичів.

Найбільш привабливими для працевлаштування, навчання або постійного місця проживання серед студентів НУВГП є США (51,4%), Канада (37,3%), Німеччина (38%) та Польща (27,5% опитаних). Варто зазначити, що Польща вже досить тривалий період є основною країною-реципієнтом для трудових і освітніх емігрантів молодого віку з Рівненської та Волинської областей.

Молодь, схильна до еміграції, в першу чергу бажає знайти роботу за кордоном (78,7% опитаних). При цьому половина респондентів прагне емігрувати з метою постійного проживання за межами України. Водночас, попри переважну зорієнтованість молоді на працевлаштування за кордоном, варто зазначити, що настрої студентів Національного університету водного господарства та природокористування щодо потенційних країн-реципієнтів більше корелюють з сучасними напрямками освітньої міграції населення України, аніж трудової.

Досліджуючи тенденції освітньої міграції, Л.Жураковська підкреслює, що освітніх мігрантів, тобто іноземних студентів, можна вважати найбажанішою категорією мігрантів, оскільки вони представлені, як правило, найбільш обдарованими та мотивованими молодими людьми, готовими сприймати нові знання й технології. Для більшості економічно розвинених країн освітня міграція стає одним із засобів формування людського капіталу, необхідного для розвитку національних економік [6].

Навчання за кордоном за умови повернення мігранта на батьківщину має беззаперечно пози-

тивний ефект для країни-донора. Водночас, молодіжна міграція призводить до втрати інтелектуального та трудового потенціалу держави внаслідок зменшення кількості як реального (за рахунок еміграції), так і потенційного (через зменшення народжуваності) працездатного населення, старіння нації, втрати висококваліфікованих фахівців. Тому на державному рівні мають бути сформовані важелі утримання молодих людей за рахунок високих стандартів життя та привабливих умов працевлаштування в країні.

Список використаних джерел:

1. Glossary on Migration. – Geneva: International Organisation for Migration, 2004. – 38 p.
2. Романенко І. Причини і наслідки інтелектуальної трудової міграції / І.Романенко // Актуальні питання фінансово-економічного розвитку держави та регіонів: зб. Тез наукових робіт Міжнародної наук.- практи. конференції. – К., 2014 – С. 113–117.
3. Брензович К.С., Немеш Є.П. Міжнародна студентська міграція та її вплив на соціально-економічний розвиток країн / К.С.Брензович, Є.П.Немеш // Економіка та суспільство. – 2017. – № 10. – С. 32–36.
4. Степурина С.О., Дериховська В.І. Тенденції освітньої міграції та її вплив на інституційне середовище в Україні / С.О.Степурина, В.І.Дериховська // Економіка і суспільство. – 2018. Вип.17 – с.496-505.
5. Сандугей В.В. Освітня міграція в контексті євроінтеграції вітчизняної економіки / В.В.Сандугей // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2018. – № 15. – С. 29-35.
6. Жураковська Л. Тенденції освітньої міграції в контексті глобалізації економічного розвитку / Л.Жураковська // Демографія та соціальна економіка. – 2014. – № 1 (21). – С. 233–242. – [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <https://dse.org.ua/arhcrive/21/20.pdf>.